

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

(Rev.) Linné
Sv.

STÄNÄS- LITANNE

STOCKHOLM
GÖTTORP'S FÖRLAG.

Pris: 25 öre

Historiska Berättelser af J. O. ÅBERG:

1. Ett qvinnodåd. Berättelse från striderna vid Kalmar under Karl IX:s tid. 0.60.
2. Lots-Jakob. Berättelse från ryssarnes härjningar på våra kuster 1719. 1.00.
3. Skräddarne i Greiffenhagen. Julberättelse från trettioåriga kriget. 0.35.
4. Karl XII:s värja. Berättelse. 0.80.
5. Erik Ollikainen. Historisk-romantiska skildringar från Sandels fälttåg i östra Finland 1808. 1.00.
6. Spofvens pistol. Ett äfventyr från sista finska kriget. 0.50
7. Sammansvärjningen i Krakau. Historisk-romantisk skildring från Karl X Gustafs polska krig. 0.50.
8. Karl XII som fångvaktare. Berättelse. 0.50.
9. »Lasse i Gatan». Från Karl XII:s tid. Berättelse för folket. 0.60.
10. Banér i säcken. Historisk skildring från trettioåriga kriget. 1.00.
11. Måns Lurifax. Äfventyr från Magnus Stenbocks fälttåg i Skåne 1710. 0.75.
12. Snapphanarne. Romantiserade skildringar från Karl XI:s krig i Skåne 1677. 2.00.
13. Den siste Karolinen, eller tre svenska krigsfångars äfventyr under flykten från Archangel 1712. 0.60.
14. Mjölmarflickan vid Lützen. Ett tvåhundra femtioårigt minne. 0.50.
15. Under snapphaneeken. Äfventyr från 1678. 1.00.
16. Öfverlöparen. Romantiserad skildring från 1719. 0.50.
17. I hålvägen. Romantiserade skildringar från Baltzarfejden i Jemtland 1612. 0.75.
18. Svenskarne på Hammershuus. Historisk roman. 1.75.
19. Länsmannen. Berätt. från Karl IX:s danska fejd 1611. 0.60.

STÅLNÄS-JANNE.

SKIZZ FRÅN ENGELBREKTS BEFRIELSEKRIG

AF

J. O. ÅBERG.

STOCKHOLM
F. & G. BEIJERS FÖRLAG.

STOCKHOLM, TRYCKT I CENTRAL-TRYCKERIET, 1891.

STÄNÄS- LITJANNE

THE
- 6044 -
JANUARY

Historien om Stålnäs-Janne, som under engelbrektska befrielsekriget spelade en icke oviktig roll, är ganska märkvärdig och därför anför vi den här.

Janne var en enligt den tidens åsigt ganska välbergad fiskare. Sitt namn hade han erhållit af sin bostad ytterst på Stålnäsudden, vid den så kallade Norra fjärden norr om Söderhamn. Såsom fiskare stod han i högt anseende icke allenast för sin duglighet och djerfhet, utan äfven för den omutliga redlighet, han städse lade i dagen vid handel ochandel.

Vid tiden för denna skildring hade Janne nyligen fyllt sina tjugutre år. Till kroppen var han nästan ett hufvud längre än de andra norralaborna. Hans styrka, dag efter dag pröfvad och uppöfvad under kampen mot väder och vind, var nära nog ofantlig, och der han en gång tog tag på allvar, der släppte han icke så lätt efter.

Men liksom alla starka personer var Stålnäs-Janne af ett mildt och fredligt sinnelag, och det dröjde länge om, innan han kunde bli så uppretad att han först slog till. Olycklig den, som då råkade komma i vägen för hans knytnäfvar.

Stålnäs-Jannes förnämsta rikedom bestod i två präktiga båtar, som han ärft efter sin far. Den lilla stugan, der han bodde, var också hans, men som den var ganska bristfällig, hade Janne föresatt sig att med det fortaste bygga om den.

Han arbetade fördenskull af alla krafter och sparade hvar enda penning han kunde förtjena, och mången

gång nekade han sig äfven det nödvändigaste för att en gång uppnå det mål, till hvilket han sträfvade.

Då Janne slutligen insåg, att han med sitt fiske ändock ej skulle kunna på långliga tider förtjena så mycket, som behöfdes till stugans uppbyggande, stängde han omsorgsfullt till sitt hem, gömde sina båtar i stugan och gick till den rike Per i Östansjö för att söka tjänst som dräng. Han visste nemligen, att Per behöfde ett par-starka armar för sitt arbete.

Jannes anhållan att få taga tjänst äfven för en ringa aflöning blef väl upptagen af Per, och han gladde sig storligen att i sin tjänst ega socknens starkaste karl, ty såsom sådan var Stålnäs-Janne ansedd.

Men det fans äfven en annan orsak, hvarför Janne så ifrigt sökte tjänst just hos Per i Östansjö. Denne egde nemligen en vacker dotter vid namn Karin, och det var till henne, som den unge fiskaren sedan lång tid tillbaka haft goda ögon.

Och ehuru Karin var nära nog socknens rikaste flicka — den vackraste i hela Helsingland var hon obestriddligen —, hade hon likväl fattat en innerlig kärlek till Stålnäs-Janne, allt sedan han en stormig höstafton räddat henne från att drunkna utanför Svartskär.

Gubben Per var dock helt och hållet okunnig om denna kärlek. Om någon gjort honom uppmärksam derpå, skulle han skrattat honom eller henne i ansigtet och sagt att det bara vore ett barnsligt pjoller, ty Karin vore nog så förständig, att hon icke skulle taga till man någon annan än den, som i rikedom kunde täfla med henne.

Denna inrotade föreställning hos Per i Östansjö gjorde, att de älskande kunde träffas så mycket säkrare.

Men här liksom annorstädes fans det afundsjuka ögon. En af Jannes kamrater, sjelfvaste fördrängen, en rödhårig och lömsk människa, hade råkat att öfverraska de båda älskande under ett af deras möten. Niklas, så hette fördrängen, hade redan länge i hemlighet tyckt om Karin och blef nu alldeles utom sig af svartsjuka öfver hvad han såg. Han beslöt också att hämnas.

För den skull begaf han sig en afton till gubben Per och friade till Karin.

»Är du galen?» sporde den rike bonden, förargad och ledsen. »Hur ska' du kunna föda en hustru, tror du.»

»Jo, lika bra som Stålnäs-Janne», svarade Niklas försmädligt.

»Huru, Stålnäs-Janne; hvad menar du?» sporde gubben Per ännu mera förvånad.

Niklas omtalade derefter hvad han hade sig bekant angående Jannes och Karins kärlek.

»Jaså, är det på detta viset», mumlade Per för sig sjelf, sedan han i vredesmod visat ut fördrängen. »Åh, jag ska' nog ge dem för kärlek, jag.»

Morgonen derefter blefvo både Janne och Karin inkallade till husbonden och det utan att någondera visste af att den andra skulle komma.

När de för den skull fingo syn på hvarandra, rodnade båda.

»Aha, nu vet jag att ryktet sagt sant», utbrast Per, och gaf derefter Stålnäs-Janne så många förebråelser, att denne aldrig fått mera tillsammanlagdt i hela sin lifstid. Till slut sade Per förgrymmad och öfvermodig:

»Endast åt den, som eröfrar fogdenäset Faxehus, vill jag gifva min dotter.»

Stålnäs-Janne besvarade ej Pers förebråelser med ett enda ord. Han endast gaf Karin en varm blick och gick hastigt ut ur rummet.

Då Per ett par timmar derefter kom ned i drängstugan, låg Niklas och sträckte sig på sängen, men Janne fans ingenstädes. På husbondens fråga, hvar han var, svarade fördrängen:

»Då han kom hit ned, packade han genast ihop sina kläder, och då han gick, sa' han: Helsa husbonden med att han inte får återse mig förr än Faxehus fallit.»

Gubben Per gick hånskrattande sin väg. Men en timme derefter hånskrattade han lagom, då Erik Pukes förtrupper kommo till hans gård. Han blef då

mäkta fundersam, till och med orolig, och då han mötte dottern, kunde han ej se henne i ansigtet.

»Inga öfverord, far», sade också Karin om aftonen, »ty de pläga ofta bestraffa sig sjelfva förr än den, som utkastat dem, anar det.»

Gubben Per svarade ej ett enda ord härtill. Skamsen gick han in och slog dörren häftigt igen efter sig.

Det finnes i Sveriges historia knappast någon tid, som mera tilltalar våra sinnen än just Engelbrekts befrielsekrig. Vi se här ett folk, nära nog bragt till undergång, icke underkufvad, men till en del undertryckt, på en gång resa sitt hufvud och med en fruktansvärd kraft afkasta de bojor, som under många år hållit det fängsladt.

Och hvilken vacker erinran om ett redligt folks sträfvan finner man ej i den engelbrektska härens uppträdande under den tid befrielsekriget pågick! De gamla häfderna omtala också att härunder icke så mycket som en höna gick förlorad för allmogen, och det ehuru befrielsehären uppgick till omkring ett hundra tusen man.

Efter fåfänga försök att förmå konung Erik XIII till att afsätta de utländske, förnämligast danske fogdar, som med våld och orätt utpressade skatterna från den svenska allmogen och på alla möjliga vis plågade den, till och med med tortyr, gjorde Engelbrekt Engelbrekts-son slag i saken genom att medelst dalkarlarnes och vestmanländingarnes tillhjälp öfverfalla fogdenästena och köra bort deras egare. Och när de öfriga landskapens invånare märkte, hur lätt detta gick för sig, förenade de sig också med befriarne.

En af Engelbrekts underbefälhafvare var Erik Puke. Glödande af hat till förtryckarne, lofvade han genast att biträda »den lille bergsmannen», såsom Engelbrekt kallades för sin kropps litenhets skull, och han höll ord såsom det egnar och anstår en redlig svensk.

Af Engelbrekt skickad uppåt Helsingland för att uppvigla detta landskaps invånare och förstöra de fogdenästen, som der funnos, tågade Erik Puke rakt på Faxehus, beläget invid staden Söderhamn.

Under denna marsch ökades hans befrielsekär så mycket, att han innan framkomsten till nämde plats ansåg sig säker på att segern skulle bli hans. För att vara ännu mera viss derom, skickade han omkring budkaflar och stämde allmogen tillsammans till en plats på en viss uppgifven tid.

Det var tidigt en eftermiddag som den pukeska hären anlände till Ljusne-elfvens mynning. Meningen var att taga nattqvarter i den på norra stranden af nämnda elf belägna Ljusne by.

Öfvergången öfver det strida vattnet var förenad med ganska stora svårigheter, men slutligen lyckades den med förlust af något folk och ett tjug hästar.

Framkomne till Ljusne by, mottogos befriarne med jubel af den der församlade menigheten, som kort före Erik Pukes ankomst drifvit bort en trupp danskar, utsände från Faxehus för att recognoscera trakten.

Sedan befälhafvaren tillsett, att alla kommit till de för dem bestämda lägerplatserna och att hvar och en fått till lifs hvad han skulle ha, gick han ensam ut i det stora lägret för att höra på allmogens utlåtelse angående fogdarne på Faxehus. Han ville nemligen deraf göra sig reda för, hur mycket han kunde lita på den här, som stod under hans befäl.

Till sin glädje fann han också, att hatet mot kung Eriks fogdar var lika stort här uppe som längre söder ut. Då han härefter stod i begrepp att återvända till sin tillfälliga bostad i en liten af de i ytterkanten af byn liggande kojorna, stängde plötsligt en ung, reslig man vägen för honom.

I första ögonblicket drog Erik Puke blankt och tilltalade den för honom obekante med dessa ord:

»Hvem är du, och hvad vill du?»

»Är ni herr Erik Puke?» sporde Stålnäs-Janne, ty den reslige mannen var ingen annan.

»Ja, men säg fort ditt ärende, ty jag har brådtom.»

»Jag vill hjälpa er att få in Faxehus!»

Erik Puke hoppade till.

»Du?» sporde han och fixerade unge Stålnäs-Jannes redliga anlete. »Du!»

»Ja, just jag, herre! Skulle ni ha något emot mitt förslag?»

I denna fråga inlade Stålnäs-Janne, som fann sig pikerad af Erik Pukes tvifvel, en viss retsamhet, som gjorde att den sist nämde började att något närmare tänka på saken.

Under det de gingo inåt byn, sade därför Erik Puke:

»Är du inte kanske en af fogdens utskickade?»

Stålnäs-Janne hoppade nu i sin ordning till. En mörk sky af vrede öfverfor hans anlete, men han lyckades att i tid bemästra sig.

»Nej, herre», sade han slutligen, »den gången högg ni ordentligt i sten.»

»Men ditt tal om att öfverlemna Faxehus åt mig förefaller mig så besynnerligt. Du måste känna till det mycket väl, efter som du kan göra mig detta förslag.»

»Måtte väl det. Jag är född i närheten och har hundratals gånger som pojke lekt inom borgen.»

»Du känner således till alla gåingar der?» sporde Erik Puke med mera intresse.

»Jo, det kan ni vara säker på. Hvar enda en är mig väl bekant.»

»Nå, hur lefver fogden der nu för tiden?»

»Som om hvar dag vore den sista.»

»Och han pressar som vanligt ut de sista fyrkarne till skatten?»

»Ja, när penningarne ä' slut, tar han folkets kreatur och bohag, och när detta är slut, låter han piska män, qvinnor och barn.»

»Det är så likt de skurkarne», mumlade Erik Puke för sig sjelf.

Högt sade han:

»Och hvarför har du nu gjort mig detta förslag?»

»Herre, får jag säga er det uppriktigt?»

»Ja, jag vill det.»

»Och ni ska' ej neka att hjälpa mig?»

»Nej. Du ärnar ju hjälpa mig och till gengäld är det ju ej mer än rätt, att jag hjälper dig.»

Stålnäs-Janne omtalade derefter öppenhjertigt sin kärlek till Karin samt det motstånd han rönt från hennes faders sida, och slutade sålunda:

»Nu vill jag försöka, om jag inte på så sätt ska' kunna tvinga fader Per att gifva mig Karin.»

»Jo», svarade Erik Puke. »Är det så, att jag med din tillhjälp får in Faxehus, så kan du lita på, att jag också ska' hjälpa dig till att få din käreasta till äkta.»

Öfver detta löfte blef Stålnäs-Janne så glad, att han gjorde ett fröjdehopp. Han sansade sig dock genast och utbrast:

»Men om han inte skulle stå vid sitt löfte? Om han i stället skulle . . .»

»Var lugn du! Han måste hålla sitt löfte, det ska' jag bli man för.»

»Då ni säger det, är jag lugn.»

Efter en stunds tystnad sade Erik Puke:

»När vill du, att vi skrida till verket?»

»Jo, låt mig räkna efter. Jo, nu ska' jag säga det. Tåga fram till borgen och belägg den på alla sidor. Fogden kommer då antagligen att göra ett par utfall. Låt honom till en början vinna ett par fördelar, så . . .»

»Ett par fördelar», afbröt Erik Puke. »Hvad tänker du på!»

»Låt mig säga ut allt hvad jag menar», bad Stålnäs-Janne bevekligt.

»Nå, så tala då.»

»Jo, det håller jag före, att när fogden märker, att han vunnit dessa fördelar, ska' han bli öfvermodigare och tryggare. Då är det vår tur att falla öfver honom, när han minst anar det. Så är min plan.»

Erik Puke svarade icke ett enda ord på en lång stund. Slutligen utbrast han:

»Du har rätt. Din plan är god. Jag vill följa den.»

Ungefär samtidigt med Erik Pukes ankomst till Ljusne by tilldrog sig följande händelse inom Faxehus' murar.

Fogden hade nyligen hemkommit från ett ströftåg mot söder. Härunder anlände han också till Östansjö. Han påminde sig då, att den rike bonden Per länge undandragit sig att betala skatten. Genast skyndade han till Pers gård, der han träffade egaren, som just var i farten med att örfila upp ett par af sina drängar.

När fogden kräfde ut skatten, svarade Per, att han för tillfället ej hade några penningar inne, men om ett par dagar skulle han erlægga dem.

Fogden, som gerna öfversåg med de rike, ämnade just aflägsna sig, då fördrängen Niklas steg fram.

»Herre», sade han till fogden, »den snåle Per har en hel påse med silfver; jag vet hvar den finnes.»

Det var af hämd öfver att han ej fick Karin till hustru, som Niklas angaf sin husbonde.

Penningarne funnos enligt Niklas' utsago och togos girigt i förvar af fogden. Slutet på undersökningen blef också, att Per måste följa med till Faxehus, för att erhålla straff för det han med berådt mod, vett och vilja sökt föra kung Eriks tjenare bakom ljuset.

Under det den rike Per vändades och bad att få slippa ifrån resan, utkom dottern för att också förena sina böner med faderns.

Vid åsynen af henne spratt fogden till och erkände, att han icke på långliga tider sett en vackrare flicka. Karins böner om att fadern skulle få stanna hemma förklingade därför ohörda. Äfven hon måste följa med, trots allt motstånd.

Midt på Faxehus' borggård stod en spöpåle af mer än en manshöjd. Till denna fördes den rike bonden.

Per var blek, som om dödens hand vidrört honom.

»Tag gerna allt hvad jag eger», ropade han till fogden, »men skona mig!»

»Ja, skona honom!» bad också Karin och föll på knä framför dansken. »Far är gammal och ska' aldrig kunna uthärda det gemena straffet.»

»Det har han därför att han ej talat sanning», utbrast fogden sträft.

Derefter vände han sig till knektarne och utbrast:

»Bind honom vid pålen!»

Per utstötte i detsamma ett rop af förskräckelse.

Nästan utom sig af smärta störtade Karin å nyo fram till fogden och omfattade hans knän.

»Skona honom, skona honom!» bad hon ångestfullt; »men tag i stället mitt lif.»

»Ditt lif! Hvad skulle det tjena till att taga det?» inföll dansken, under det hans brinnande blickar voro oafslätligt fästa på den unga flickan. »Du är allt för vacker för att dö. En bättre lott möter dig.»

»En bättre lott», eftersade Karin, under det hon reste sig upp. »Hvad är det för en lott?»

Fogden lutade sig ned och hviskade några ord i hennes öra.

»*Nej, aldrig*», utbrast Karin med hög röst och tonvigt på hvarje ord. »*Aldrig! Hör du det!*»

Den unga flickans utseende var så bestämdt, att fadern fann sig föranlåten att göra denna fråga:

»Hvad vill han, mitt barn? Säg mig det!»

»Han vill, att jag skall glömma hederns bud, som du och min döda mor så ofta inplantade i mig. Han vill, att jag skall bli hans frilla.»

»För himlens skull, aldrig», ropade gubben Per. »Hellre lider jag mitt straff!»

Det fans ännu så mycken känsla kvar hos den girige gubben, att han hellre ville lida till kroppen än se sin fagra dotter vanärad.

Karins oförskräckta uppträdande, genom att öppet blotta fogdens oblyga anspråk, hade på honom i förstone samma verkan, som om man slagit öfver honom ett ämbar kallt vatten.

Men denna försagdhet varade icke många minuter.

»Jaså, du både trotsar och hånar mig», utbrast han ilsket. »För sista gången frågar jag dig, om du vill gå in på mitt förslag.»

»För den heliga jungfruns skull, mitt barn, säg då . . .»

Den gamle faderns ord afbrötos plötsligt genom det slag på munnen, han erhöi af fogdens knytnäfve.

»Tig, gamle räf», svarade dansken och stampade ursinnigt i marken, »annars får du ett ännu strängare straff för din förmätenhet att bedraga mig. »Nå», fortfor han, vänd till Karin, »svara nu!»

»Du har en gång hört mitt svar», utbrast denna, och jag ändrar ingenting deraf.»

»Är detta ditt sista ord?»

»Ja.»

»Oåterkalleligen?»

»Ja.»

»Men vill du ej ha några timmars betänketid?»

»Nej, och tusen gånger nej!»

Karin hade knappt fått det sista ordet öfver sina läppar förr än dansken gaf ett tecken åt knektarne. Under hånande jubel släpade de den olycklige Per fram till spöpålen och bundo honom der med starka rep.

När det första slaget föll och ett jemmerrop hördes från Pers läppar, vacklade redan Karin i sitt beslut. Men då fadern märkte detta, tillropade han sin dotter mod.

Slutligen kunde icke den unga flickan längre utärda den grymma anblicken af den marterade fadern. Det svartnade för hennes ögon och med ett hjertskärande anskri föll hon afsvimmad till marken.

Detta var hennes räddning från vanäran.

Under det knektarne som bäst höllo på att slå, och fogden med ursinniga blickar betraktade den mar-

terade, hördes ett tilltagande buller från norra porten. Knektarne sprungo som yra höns om hvarandra och mellan dem framträngde en högrest yngling, blodig och med sönderrifna kläder.

»Hvar är fogden?», skrek han. »Jag måste tala med honom!»

Då han äntligen hunnit fram till denne, sade han, under det han pekade på sina kläder och sitt blodiga anlete:

»Se här, hur Engelbrekts folk behandlat mig. Bondehären är nu här och har belagt borgen. Jag söker skydd hos dig! Neka mig ej det!»

»Hur kom det sig till, att du blifvit så behandlad?»
sporde fogden förvånad.

»Jo, bondehärens anförare, jag vet ej hvad han heter, ville att jag skulle visa honom vägen till borgen, men jag nekade, för si jag har alltid tänkt att man ej ska' bryta mot den öfverhet, som Gud gifvit oss. Då jag nekade, blef jag så här misshandlad, men lyckades att fly, och då tänkte jag att söka skydd här. Neka mig ej det!»

Sedan fogden en stund betraktat den reslige ynglingens ansigte, utbrast han:

»Far du ej med svek?»

En af de jutske knektarne steg i detsamma fram och sade:

»Jag känner honom väl. Han kallas för Stålnäs-Janne och är en dugtig pojke, mot hvilken aldrig någon anmärkning förekommit. Han är dessutom ansedd för att vara den starkaste karl i hela Helsingland, och som jag trodde, att vi skulle kunna ha gagn af honom, så har jag på eget bevåg släppt in honom.»

Fogden funderade en stund. Derpå sade han:

»Nå väl, du får bli kvar då, men vid första försök till förräderi faller ditt hufvud. Gå nu bort och tvätta blodet af dig, och få dig hela kläder.»

Då Stålnäs-Janne, den djerfve fiskaren, som vågat sig rakt in i varggropen, aflägsnade sig, gaf han den

af smärtan afdånade Per en hastig blick. Längre var den, som han kastade på Karin, under det han tänkte:

»Mätte den heliga jungfrun stå mig bi, att jag måtte lyckas i mitt stora värf.»

Två dagar hade gått till ända. Härunder hade fogden gjort ett par utfall och till sin stora glädje också lyckats att tillfoga bondehären något afbräck.

En försiktig borghöfding skulle det oakadt icke, liksom fogden på Faxehus, varit sysslolös, utan i stället med all makt sökt att göra sitt försvar starkare.

Men så gjorde ej Faxehus' borghöfding. Lyckan förblindade honom, och öfvermodet gjorde, att han med det stoltaste förakt såg bort till de belägrande. Ja, han slungade icke så sällan det ena hånfulla tillmälet efter det andra mot bönderna.

Detta hans sinnelag meddelade sig också snart till hans knektar, som i följd deraf blefvo mindre vaksamme.

Naturligtvis såg Stålnäs-Janne allt detta med hemlig glädje, ty det var just så, som han ville ha det. För att icke förråda sig, undvek han sorgfälligt att träffa Karin eller hennes far. Detta var icke heller någon svår sak, ty den förstnämnda hölls omsorgsfullt inspärrad i en af tornkamrarne, hvaremot den senare ännu låg sjuk af de undfångna såren.

Alldenstund icke den ringaste tillstymmelse till misstankar förekommit mot Stålnäs-Janne, utan han tvärtom förhållit sig på ett berömvärdt sätt i de företagna utfallen, erhöll han rättighet att gå hvart han behagade.

Denna tillåtelse begagnade han sig också af för att bereda sig till det afgörande ögonblicket.

En afton hade fogden ett gästbud i stora salen, som var festligt upplyst. Aftonen var mörk och regnig, och det smakade för den skull knektarne att få i sig den rundliga förtäring, som fogden bestod för att förhårliga den lyckliga utgången af det senast företagna

utfallet. Både posterna och deras kamrater voro för den skull icke så litet druckne, när det började lida mot midnatt.

Kort före denna tid syntes en person med smygande steg närma sig norra porten. Tre knektar höllo här vakt innanför densamma.

Den smygande personen var Stålnäs-Janne. Tiden var nu inne, att han skulle visa Erik Puke hvad hans förslag dugde till.

Framkommen till porten stannade han i skuggan af muren. Icke mer än tre alnar ifrån honom låg det lilla vaktrummet, hvarifrån skrattsalvor ofta hördes.

Posten på muren ofvanom porten hade redan, tyngd af drickandet, insomnat. Men deruppe i gästbudssalen pågick ännu dryckeslaget med oförminskad ifver.

Janne smög sig ända fram till det lilla vaktrum-mets ingång och tittade in.

Kring ett aflångt stenbord sutto knektarne och spelade tärning, allt under det de läto ölståndkorna flitigt gå laget rundt.

»Ja, snart få vi seger», utropade den ene knekten. »Lefve fogden!»

»Du glömmet kungen», sade den andre. »Det är ju honom, som vi ha att tacka för att vi får husera som vi vilja.»

»Ja, visst ska vi skåla för kungen!» skrek den tredje, som var mest ankommen; »men jag ropar också: död åt svensken!»

»Ja, död åt svensken!» ropade alla derefter, och stötte ölståndkorna emot hvarandra.

Efter en stund började ruset att göra mer och mer verkan, och snart började deras hufvud att luta ned mot bordet. Tärningarne rullade utåt golvet utan att bli upptagna.

Den ene af knektarne gjorde dock ett sista försök dertill, men då han lutade sig ned, stod han bokstafligen på hufvudet och blef liggande under bordet.

Många minuter gingo ej till ända förr än en allmän snarkning hördes från vaktrummet.

»Nu», mumlade Stålnäs Janne för sig sjelf, »nu eller aldrig! Den heliga jungfrun gifve mig sitt bistånd!»

Smygande som en katt steg han derefter upp på vaktstugans tröskel och sträckte in handen till den plats, der han visste att nyckelknippan hängde.

Den fans der också.

Utan att förorsaka det ringaste ljud nedtog Janne den och ilade fram till porten.

En lätt darrning genomfor i dessa ögonblick hans gestalt. Skulle han lyckas?

»Men, här är ej lönt att dröja länge», tänkte han för sig sjelf. »Friskt mod bara!»

Inom några minuter hade han öppnat porten så mycket, att han nätt och jemt kunde krypa igenom. Utkommen gaf han det med Puke öfverenskomna tecknet genom att slå eld på en flinta.

Den snabba gnistan hade knapt blifvit synlig, då Janne bredvid sig hörde en stämma:

»Är det du, Stålnäs-Janne?»

»Ja.»

»Är allt i ordning?»

»Ja.»

»Framåt då», kommenderade Erik Puke, ty frågaren var han.

Inom några minuter stod bondehären innantill Faxehus' murar.

Men deruppe i gästbadssalen drack fogden med sina män väldeliga. Vinet rann i strömmar; öfvermodet lyste fram ur hvarje ord, och på samma gång druckos skålar för kung Eriks välgång och Sveriges totala undergång.

»Ja», utbrast fogden, redan halfrusig, »det ska' inte bli oss svårt att belägga Sveriges inbyggare med ett ännu svårare ok. »Men», fortfor han och höjde bågaren, »nu ska' vi fröjda oss ända till ljusan dag och i morgon göra vi ett utfall och köra bort de ömkliga bönderna!»

Ett jubelrop blef svaret på detta öfvermodiga tal.

När ropet förklingat, sade fogdens underbefälhafvare:

»Men hvarför är ej den vackra fiskarflickan här vid festen? Sådant brukas ju alltid!»

»Du har rätt», utbrast fogden. »Hör du, Jöns, gå och hemta hit henne!»

Knekten närmade sig dörren, men just som han skulle öppna densamma, stöttes den upp, och Erik Puke och Stålnäs-Janne trädde in. Bakom dessa syntes en hel skara bönder, i hvilkas anleten tydligt lästes, att förtryckarne alls icke hade någon misskundsamhet att vänta sig.

Att beskrifva den förskräckelse, som intog fogden vid åsynen af svenskarne, skulle vara fåfängt. Denna varade dock icke länge.

Med dundrande stämma ropade han till sitt folk att genast gripa till vapen, men det var för sent.

Med klufvet hufvud föll han sjelf för Stålnäs-Jannes yxa.

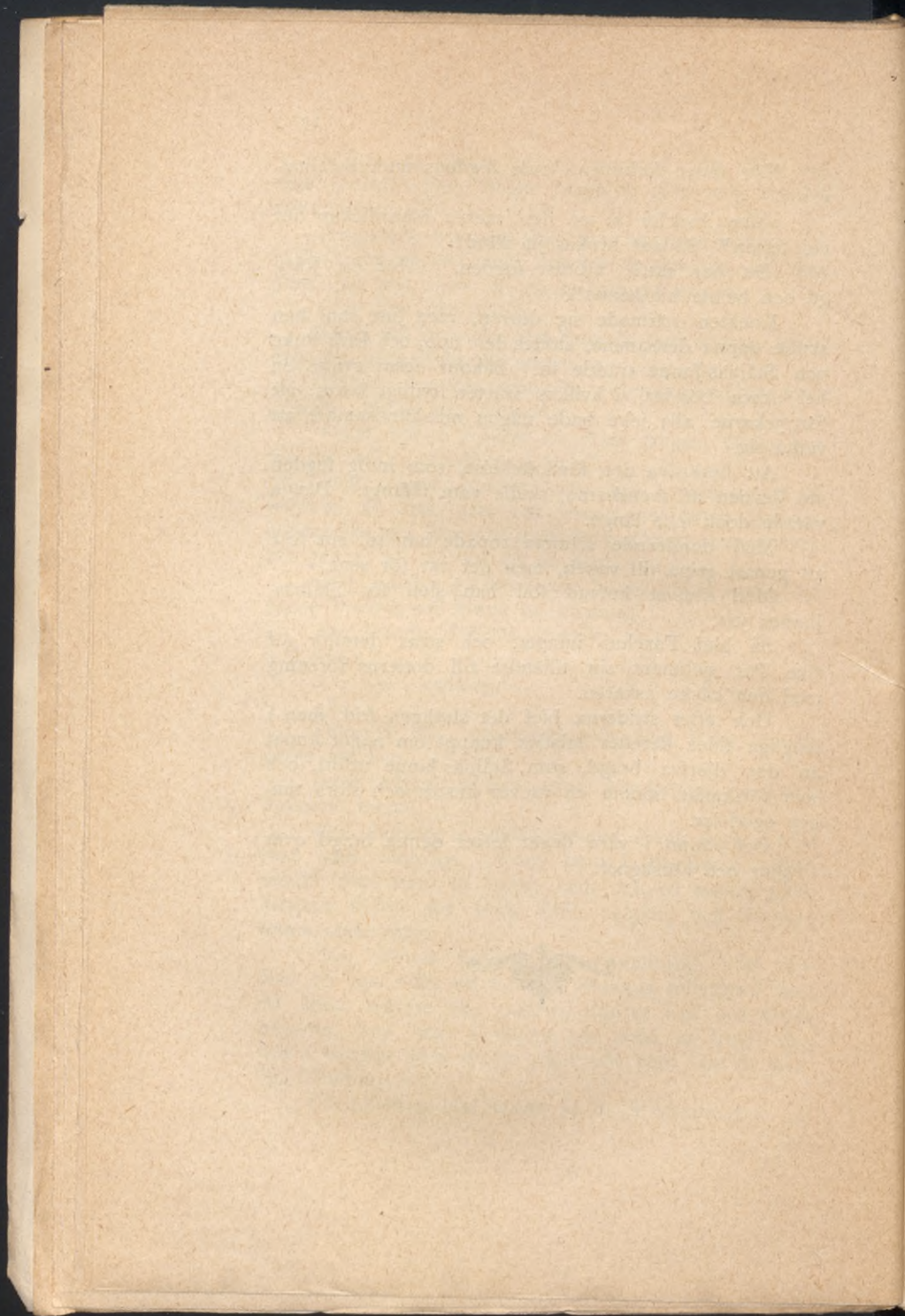
Så blef Faxehus intaget, och strax derefter gaf rike Per sjelfmant sin tillåtelse till dotterns förening med den kække fiskaren.

Och efter striderna blef det slutligen frid, men i långliga tider derefter talades knappt om något annat än den djerfva bragd, som Stålnäs-Janne utfört, och som förskaffat honom en vacker hustru och stora timliga egodelar.

Och ännu i våra dagar lefver denna bragd qvar i sagor och hörsägner.

Historiska Berättelser af J. O. ÅBERG:

(Fortsättning från föregående sida.)

20.	Kapten Severin. Historisk berättelse från Karl XI:s tid.	1.25.
21.	Nattvardsgästerne. Ett gammalt historiskt minne.	0.75.
22.	Gösta Kroknäsa. Berättelse från Gustaf II Adolfs ungdom.	0.75.
23.	Gustaf II Adolfs sista julafton. Berättelse.	1.00.
24.	Tyrannens lön. Berättelse från Jösse Erikssons dagar.	0.50.
25.	Rebellens dotter. Romantiserad skildring från Karl X Gustafs polska krig.	0.75.
26.	Soldattorpet vid Rajalaks. Berättelse från sista finska kriget.	0.75.
27.	På Köpingshus. Berättelse från Engelbrekts befrielsekrig.	0.60.
28.	Storm, Strid och Frid. Tre småländingars äfventyr under trettioåriga kriget.	0.60.
29.	»Rifjernet». En snapphanehistoria.	0.35.
30.	Hjeltarne från Savolaks. Berättelse.	2.25.
31.	Stensö-Lasse. Berättelse.	0.60.
32.	Fiskarflickan. Berättelse.	0.60.
33.	Daniel Juth. Berättelse.	0.40.
34.	Elenora Lubomirski. Historisk-romantisk skildring från Karl X:s och Karl XI:s tid.	2.25.
35.	Karl XII:s skyddsling.	0.40.
36.	Räfskinnet. Berättelse från trettioåriga kriget.	0.75.
37.	Furstinnans smycke. Tvenne episoder ur enkedrottning Josephinas lif.	0.30.
38.	En konungasons öde. Skildringar ur Erik XIV:s sons lif.	0.40.
39.	Karl XV:s skyddsling. Berättelse.	0.60.
40.	Barrikadkämparne. Historisk-romantisk berättelse.	1.75.

1001850972

Historiska Berättelser af J. O. ÅBERG:

(Fortsättning från föregående sida.)

41. De frivillige. Historisk-romantiska skildringar från danska kriget 1864.	2.25.
42. Fyrvaktaren på Moikepää. Berättelse från sista finska kriget.	0.75.
43. Arvid Herner. Skildring ur Stockholmslifvet.	0.80.
44. Snapphanen. Berättelse från Karl X Gustafs tid.	0.35.
45. Björneborgaren. Berättelse.	0.50.
46. Kosackflickan. Berättelse från sista finska kriget.	1.50.
47. Karl XII i Stralsund. Romantiserad berättelse.	0.60.
48. Gustaf IV Adolf och torparflickan. Berättelse.	0.50.
49. Femte brigaden. Berättelse.	1.50.
50. Berättelser vid soldattorpet.	1.50.
51. Vid fältvaktén.	0.60.
52. Karl XII i klämman.	0.25.
53. Stålnäs-Janne. Skizz från Engelbrekts befrielsekrig.	0.25.
54. I Jungfrusund. Historisk-romantisk skildring.	0.30.
55. Förrädarens lön. Berättelse från sista finska kriget.	0.30.
56. Fredrik den stores snusdosa.	0.30.
57. Gåfvor och gengåfvor. — »Hvar är katten?» Ett historiskt minnesblad.	0.25.
58. På Faxehus. Historisk-romantisk berättelse från Engelbrekts befrielsekrig.	0.40.
59. Den förste snapphanen. Berättelse för den svenska ungdomen.	0.40.
60. Jetten på ormberget.	0.75.

»Åbergs berättelser ansluta sig troget till historien, äro mycket underhållande och hållna i en sannt fosterländsk anda, hvarför de kunna rekommenderas såsom en nöjsam och lärorik läsning för alla åldrar, men i synnerhet för den mognare ungdomen.»